

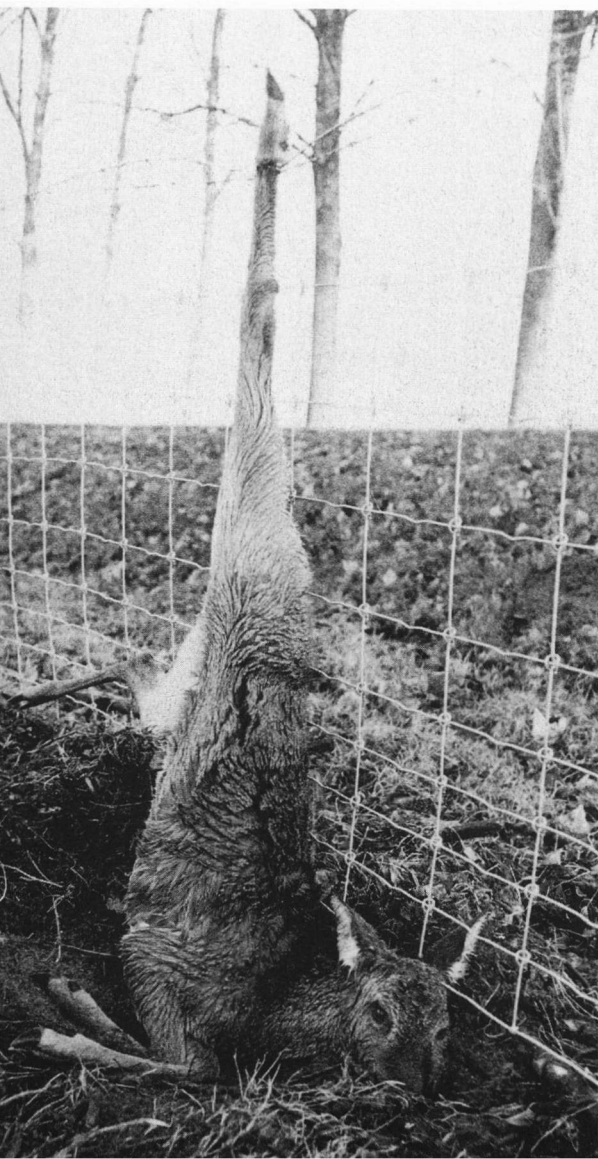
Hoge reeënsterfte in de Biesbosch

Jacques van der Neut & Dirk Fey

In bijna elk landschapstype komen reeën voor. In de Biesbosch gelukkig ook. De beide auteurs constateren daar in 1990 en 1991 een behoorlijke reeënsterfte. Rasters, ijsgang en hoog water spelen de dieren parten.

Over het raster springen is niet zonder gevaar.

Foto Jacques van der Neut

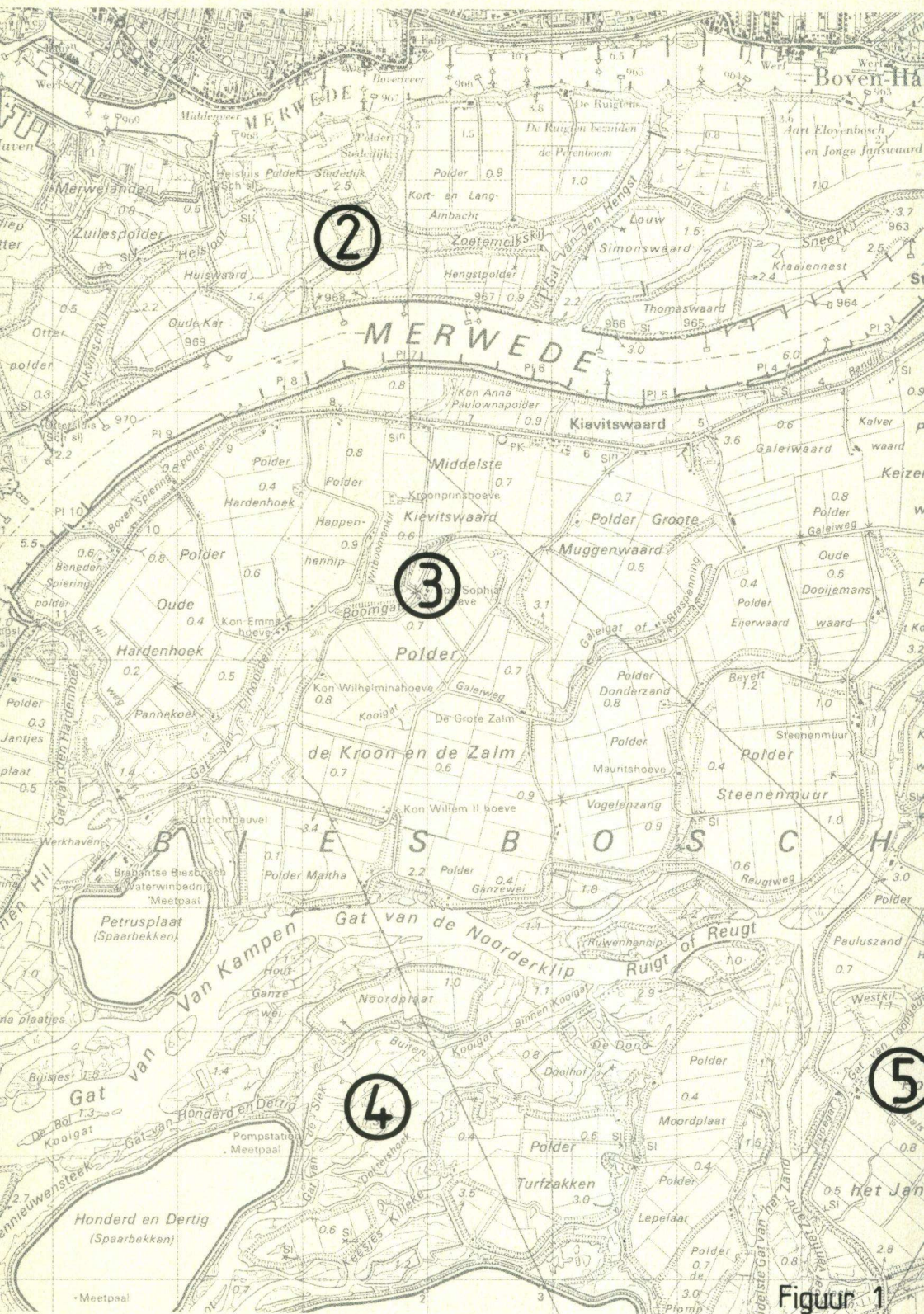

Dankzij een enorm aanpassingsvermogen kunnen reeën *Capreolus capreolus* zich in het bomvolle Nederland prima bedruipen. De grootte van het terrein waarin een ree leeft is erg variabel, vooral als de voedsel- en rustplaatsen ver uit elkaar liggen. Gebieden waarin gemengd bos voorkomt, grenzend aan landbouwgrond, genieten de voorkeur. De grootte van de gebieden waarbinnen reeën zich het gehele jaar ophouden wordt geschat op 200 hectare. Dit is echter sterk afhankelijk van factoren als jaargetijde, klimaat en voedselaanbod. Voor dieren die zich ophouden in terreinen zonder enige dekking is deze oppervlakte veel groter en kan meer dan 1000 hectare bedragen (Poutsma, 1982).

In zowat elk landschapstype kan men reeën verwachten; bossen, heideterreinen, parklandschappen, duinen, moerasgebieden en kale polders. Eigenlijk hebben reeën zich nooit gespecialiseerd in één bepaald type landschap. Aanpassen lijkt in een land als het onze een absolute voorwaarde voor overleven. Snelwegen, viaducten, industriegebieden en nieuwbouwwijken schieten immers als paddestoelen uit de grond. Wat er vandaag niet is, is er morgen.

Prima zwemmers

Ook de Biesbosch is niet ontkomen aan veranderingen. Voorheen een weergaloos getijdengebied, die Biesbosch. Men hakte er volop wilgen in de grienden. Riet en biezen werden er ook gesneden. Bovendien zorgde ruim twee meter getijdenverschil voor een ongekende milieudynamiek. In die tijd zag je sporadisch een ree in de Brabantse Biesbosch (H. de Boois et al, 1980). Ongeveer 4 tot 5 stuks huiden er toen in de

Figuur 1

De Biesbosch. Kaart Staatsbosbeheer.

Sliedrechtse Biesbosch en zo'n 10 in de Dordtse Biesbosch (mond. med. L.A. de Munnik). Reeën zijn overigens helemaal niet zo benauwd voor een beetje water. Het zijn prima zwemmers. Zo zijn er nogal wat waarnemingen van reeën die de Nieuwe Merwede, Amer en Hollands Diep over zwemmen.

In november 1970 werden de Haringvlietsluizen tussen Stellendam en Hellevoetsluis in het kader van de Delta werken in gebruik genomen. Door het wegvallen van de getijden en het verruigen van de rietgorzen en grienden werd de Biesbosch aantrekkelijker voor (broed)vogels en zoogdieren. Geleidelijk ontwikkelde de Biesbosch zich tot een goed reeëngebied met genoeg dekking en voedsel. Het totale aantal reeën wordt nu in de hele Biesbosch (Dordtse en Sliedrechtse), de Noordwaard en Oostwaard (het 'droge' deel van de Brabantse Biesbosch) en Zuidwaard (het 'natte' deel van de Brabantse Biesbosch) geschat op ongeveer 400 (Figuur 1).

Herkauwers

Bladeren, knoppen, scheuten van bomen en struiken, grassen, kruiden, korstmossen en paddestoelen staan op het menu. Afhankelijk van het jaargetijde wordt in de Biesbosch in ieder geval gegeten van harig wilgeroosje, fluite-

Er leven tegenwoordig zo'n 400 reeën in de Biesbosch.

Foto Jacques van der Neut

kruid, vlier, braam, dotterbloem, grote engelwortel en wilg (Fey; 1984). Vlakbij de dienstwoning van Dirk Fey op polder De Dood trekken ze soms de klimop van de populieren. Reeën hebben een hoge stofwisseling. Daarom eten reeën alleen planten met een laag percentage celwandbestanddelen en een hoog gehalte aan voedingsstoffen. (Poutsma en Boele, 1991). Evenals schapen en koeien zijn reeën herkauwers. Dat wil zeggen dat hun voedsel zonder fijn malen direct naar de maag getransporteerd wordt. In alle rust gaan zij het daarna (her)kauwen.

Rasters

In de loop van de herfst veranderen de omstandigheden voor reeën in de Biesbosch ingrijpend. Verhoogde afvoer van rivierwater en aanhoudende noordweststorm stuwt het water op. Laaggelegen wilgenbossen en rietruigten staan zo in een mum van tijd blank. Reeën trekken zich dan terug op de hoge gedeelten zoals griendkaden, keetheuvels en voormalige loswallen, of zij zoeken hun toevlucht in de omringende (droge) landbouwgebieden. Bij de vlucht voor het hoge water raken er helaas nogal wat reeën verstrikt in rasters.

Zo heeft het Hoogheemraadschap 'Alm en Biesbosch' over een lengte van een paar kilometer een raster gezet van de jachthaven van Hank naar Dussen. Dat raster staat er nu anderhalf jaar. Een woordvoerder van de Wildbeheereenheid 'De Biesbosch' uit Dussen verklaarde, dat er tot nu toe zeker vijftien reeën door dit raster zijn omgekomen. In samenwerking met het betreffende Hoogheemraadschap is dat raster nu op zestien plaatsen verlaagd. Bovendien worden er op cruciale plaatsen hekken in geplaatst, die 's winters open kunnen blijven staan. Het antwoord op zo'n reeënprobleem is, afhankelijk van het terrein, niet altijd één, twee, drie gevonden. Improvisatie en samenwerking tussen de diverse diensten op dit gebied kunnen misschien vruchten afwerpen.

IJsgang

In de periode van 1 november 1990 tot en met 1 april 1991 vinden we in de Brabantse Biesbosch 86 dode reeën. De sterfte van respectievelijk zes en negen reeën in de Oost- en Noordwaard lijkt normaal. Net als in vorige strenge winters ligt de Biesbosch, inclusief spaarbekkens, in februari 1991 geheel dichtgevroren. Met het invallen van de dooi ontstaan er problemen voor reeën. Bij het oversteken van killen en krekken zakt menig ree door het ijs en verdrinkt. Twintig van de 71 in de Zuidwaard dood gevonden reeën komen zo aan hun eind. Niets aan te doen. Zeven exemplaren sterven er in rasters.

Van 44 dode dieren in de Zuidwaard kan de doodsoorzaak niet met zekerheid worden vastgesteld. Het merendeel van die 44 bestaat uit kalveren; in totaal worden er in de periode van half november '90 tot half januari '91 32 dode reekalveren gevonden (acht geitekalveren, zeventien bokkekalveren en van 7 is het geslacht onbekend). Als de geit naar hogere (en dus drogere) plaatsen vertrekt, blijven veel kalveren om wat voor reden dan ook achter. Opvallend is dat kalveren tot vlak voor hun dood blijven eten en uiterlijk noch innerlijk een duidelijk ziektebeeld vertonen. Een parasitaire aandoening is waarschijnlijk niet de oorzaak. Sectie door het Centraal Diergeneeskundig Instituut op twee kalveren en een reeëit leverde geen duidelijke aanwijzingen in die richting. Als doodsoorzaak werd 'uitputting' opgegeven.

Met de 86 dode reeën zijn we er ech-

ter niet. Als we de in de Sliedrechtse en Dordtse Biesbosch omgekomen reeën, respectievelijk drie en twaalf, daarbij optellen komen we uit op 101. Reeënsterfte van een dergelijke omvang is niet nieuw. In de Oude Venen bij Eernewoude (Friesland) en in de Weerribben is meerdere keren tijdens strenge winterperiodes een opvallend hoge reeënsterfte geconstateerd. Het jongste voorbeeld dateert uit 1987. In het natuurgebied Oldematen bij Staphorst werden toen zeker zeventig dode reeën gevonden, de helft van het reewildbestand in die contreien (van Kammen, 1987).

Geen bedreiging

De 101 dood gevonden reeën in de Biesbosch lijken veel. Als we het afschot van twintig reeëiten en kalveren daarbij optellen, bedraagt de totale bekende sterfte circa 120 stuks. Reeën worden alleen in de omringende landbouwpolders afgeschoten; in de 'natte' Biesbosch (Zuidwaard, Dordtse en Sliedrechtse) wordt niet op reeën gejaagd. Het spreekt welhaast vanzelf dat niet alle dode reeën worden gevonden, zodat de sterfte hoger zal liggen. Bij een totaal van 400 volwassen dieren, met elk jaar een aanwas van ongeveer 200 kalveren vormt een sterfte van rond de 120 stuks geen directe bedreiging voor de reeënstand in de Biesbosch.

Literatuur

- Boois, H. de, D. Fey, R. van der Meyden & I. Zonneveld, 1980. De Biesbosch, Het karakter na de 'grote verandering'. Kosmos, Amsterdam.
- Fey, D., 1984. Reeën in de Brabantse Biesbosch. Interne SBB notitie, Drimmelen.
- Poutsma, J., 1982. Reeën (1). Vereniging Het Reewild.
- Poutsma, J. & G.W. Boele, 1991. Advies inzake het beheer van reeënpopulaties in het Nationale Park io de Biesbosch. Haaren.
- Kammen, M. van, 1987. Reeën sterven massaal. De Nederlandse Jager 1987 (8).

De auteurs werken beide sinds vele jaren als boswachter bij het Staatsbosbeheer in de Biesbosch. Zij hebben dit artikel op persoonlijke titel geschreven.

- Dirk Fey, Biesbosch 15, 4924 AA Drimmelen.
- Jacques van der Neut, Landgoed Dordwijk, Dordwijklaan 4, 3319 AD Dordrecht.